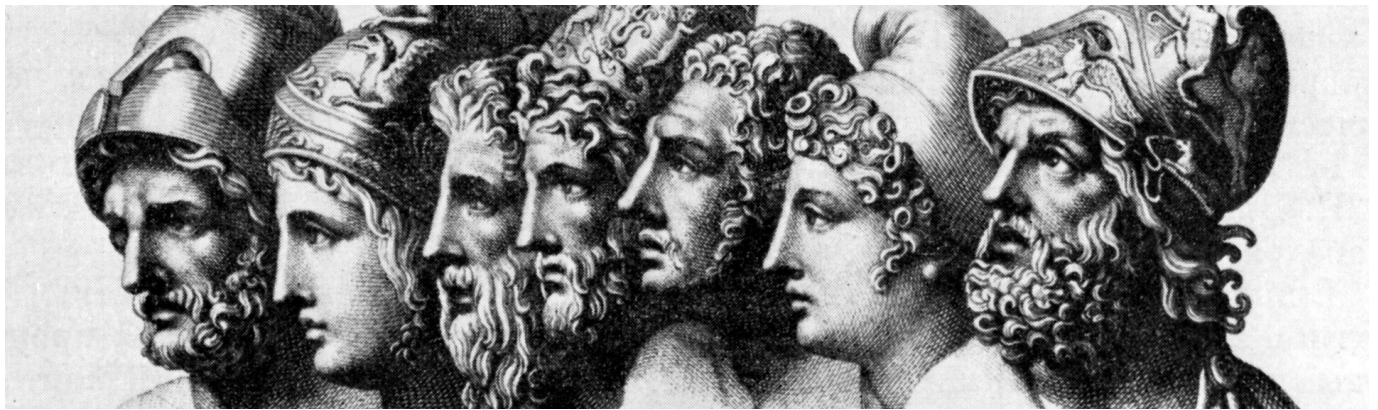

Wizerunki herosów i heroin w mitologii i innych tekstach kultury

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Zbigniew Herbert, *Achilles. Pentezylea*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. M. Mikołajczyk, Wrocław 2018, s. 626.
- Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, tłum. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 122.
- Źródło: Jean Pierre Vernant, *Mity greckie, czyli świat, bogowie, ludzie*, tłum. J. Łukaszewicz, Wrocław 2002, s. 79–80.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Achilles*, [w:] *Antologia liryki Młodej Polski*, wybór I. Sikora, Wrocław 1990, s. 346.

Wizerunki herosów i heroin w mitologii i innych tekstach kultury

Nicolai Utkin, *Herosi z Iliady według Tischbeina*, 1829

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Mity greckie opowiadają o wielu dzielnych herosach i heroinach – tak określa się potomków bogów i śmiertelniczek, ale też tych, którzy wstawili się bohaterskimi czynami. Niektórzy zasłynęli w walce, inni byli założycielami lub obrońcami miast, jeszcze inni opiekunami poszczególnych profesji.

Ich zasługi były opiewane i gloryfikowane przez starożytne eposy, zaś groby otaczano kultem religijnym. Nieustraszeni wobec niebezpieczeństwa bohaterowie odznaczali się szczególnymi zaletami charakteru i cnotą (po grecku *areté*), która nakazywała im stawać w obronie dobra i pokonywać zło. Wiązała się ona z męstwem, doskonałością, opanowaniem strachu, powściągnięciem zbytniej pewności siebie i panowaniem nad nieuzasadnionym gniewem.

Twoje cele

- Zapoznasz się z tekstami prezentującymi wybranych herosów mitologicznych.
- Przeanalizujesz literackie i pozaliterackie teksty kultury, które wyobrażają starożytnych herosów.
- Ocenisz czyny i motywacje Achillesa.
- Rozważysz, czy herosi istnieją współcześnie.

Umrzeć młodo, ale zyskać nieśmiertelną chwałę – o Achillesie

((Jean Pierre Vernant

Mity greckie, czyli świat, bogowie, ludzie

Skutkiem małżeńskiego związku bogini z człowiekiem boski splendor i potęga Tetydy spływają po części na Achillesa. Postać ta musi pozostać tragiczna: nie będąc bogiem, Achilles nie może żyć i umrzeć jak zwykły śmiertelnik, ale uniknięcie zwykłego ludzkiego losu nie czyni z niego istoty boskiej, cieszącej się nieśmiertelnością. Jego los, który dla wszystkich wojowników, dla wszystkich Greków tamtych czasów jest wzorcem, fascynuje jeszcze dzisiaj: budzi w nas echo świadomości tego, co z ograniczonej, rozdartej, podzielonej ludzkiej egzystencji czyni dramat, w którym nierozzerwalnie splątane są światło i cień, radość i ból, życie i śmierć. [...] Pragnienie nieśmiertelności to po części akceptacja utraty życia, zanim się je w pełni przeżyje. Gdyby Achilles wybrał – tak, jak sobie życzył jego stary ojciec – pozostanie wśród swoich, w bezpiecznej, rodzinnej Ftyi, miałby długie, spokojne i szczęśliwe życie, obejmujące cały cykl czasu przyznanego śmiertelnym, aż do późnej starości przeżywanej w atmosferze miłości najbliższych. [...] Achilles może też wybrać przeciwną opcję: krótkie życie i wieczną chwałę. Wybiera drugą drogę, decyduje się wszystko zostawić, wszystko zaryzykować, z góry oddać się śmierci. Pragnie wejść do wąskiego grona wybranych, niedbających ani o wygodę, ani o bogactwa, ani o zwykłe zaszczyty, ale chcących odnosić zwycięstwa w walkach, gdzie za każdym razem stawką jest własne życie. Zmierzyć się na polu bitwy z najgroźniejszymi przeciwnikami, to znaczy poddać się próbie w rywalizacji, w której każdy musi udowodnić swoją wartość, pokazać wszystkim, że jest najlepszy i że osiąga szczyty doskonałości, dokonując wojennych czynów zwieńczonych „piękną śmiercią”.

W ogniu walki, w kwiecie wieku, siła, brawura, energia i wdzięk młodości pozostaną nienaruszone i nigdy nie zazną starczej zgrzybiałości.

Źródło: Jean Pierre Vernant, *Mity greckie, czyli świat, bogowie, ludzie*, tłum. J. Łukaszewicz, Wrocław 2002, s. 79–80.

Auguste-Clément Chrétien, *Edukacja Achillesa*, 1861

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Achilles

Konam, a nie to jest mi największą boleścią,
żem pokonany ręką podłą i niewieścią
ni że włóczni nie mogą cisnąć za nędznikiem:
lecz że więcej nie błysnę, jak słońce, nad Greki,
ja, com z obozu mego, bez zbroi, daleki,
wroga od **naw achajskich** precz odpędził krzykiem.
Idźcie, słabsi i mniejsi, laur zdobywać w boju!
Tych, które dla mnie rosły, nie zerwiecie liści!
Idźcie, tysiące, w trwodze wywalczać i znoju,
co ja sam jeden zdobyć dość silny i śmiały
Byłem, gdyby bogowie chcieli wiekuiści.
Umrę spokojnie – większej nie można mieć chwały.

Umieram, ale ginąc z podłej ręki, młody,
Przeżyję chwałą całe ludy i narody.

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Achilles*, [w:] *Antologia liryki Młodej Polski*, wybór I. Sikora, Wrocław 1990, s. 346.

Peter Paul Rubens, *Śmierć Achillesa*, ok. 1630–1632

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Heros bywa okrutny

Okrucieństwo i bezwzględność Achillesa przedstawia mitologiczna historia pokonania przez niego Hektora. Nie tylko bowiem heros pozbawił go życia, ale odmówił wydania jego zwłok ojcu.

((Pierre Grimal

Słownik mitologii greckiej i rzymskiej

Na Olimpie Zeus rzucił na wagę losy obu bohaterów i szala Hektora przeważyla, ciągnąc w dół do Hadesu. Odtąd Apollon nie chroni już Hektora, Achilles zadaje mu cios śmiertelny. Na próżno konający błaga, aby zwycięzca wydał zwłoki ojcu. Achilles odmawia. Wtedy Hektor, jasnowidzący przed zgonem, przepowiada i jemu rychłą śmierć.

Achilles przebiwszy kostki trupa przeciąga przez otwory skórzane rzemienie, aby przywiązać je do swego wozu. Wlecze zwłoki wokół

miasta na oczach wszystkich Trojan. Potem trupa porzuca w obozie na żer psom i ptakom, tak że nawet bogowie litują się nad nim. Zeus udaje się do Achillesa polecając mu wydać Priamowi zwłoki Hektora. Priam sam przychodzi do bohatera i złożwszy sowity okup otrzymuje ciało syna. Dwanaście dni rozejmu pozwala Trojanom uczcić godnym pogrzebem swego obrońcę.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, tłum. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 122.

Rafael Tejo, *Achilles pokonujący Hektora*, przed 1830

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Heros odczuwa żal

Jeden z mitów opowiada o królowej Amazonek, Pentezylei, która przyszła na pomoc obrońcom Troi wraz z pozostałymi wojowniczkami. Zwyciężyła wielu, sama została jednak pokonana przez Achillesa. O momencie jej zabójstwa i późniejszym żalu, jaki towarzyszył herosowi, pisał Zbigniew Herbert.

((Zbigniew Herbert

Achilles. Pentezylea

Kiedy Achilles przebił krótkim mieczem pierś [Pentezylei](#), obrócił – jak należy – trzykrotnie narzędzie w ranie, zobaczył – w nagłym olśnieniu – że królowa Amazonek jest piękna.

Ułożył ją troskliwie na piasku, zdjął ciężki hełm, rozpuścił włosy i delikatnie ułożył ręce na piersi. Nie miał jednak odwagi zamknąć jej oczu.

Spojrzał na nią, raz jeszcze, pożegnalnym wzrokiem i jakby przymuszony obcą siłą, zapłakał – tak jak ani on sam, ani inni bohaterowie tej wojny nie płakali – głosem cichym i zaklinającym, niskopiennym i bezradnym, w którym powracała skarga i nie znana synowi Tetydy – [kadencja](#) skruchy. Na szyję, piersi, kolana Pentezylei padały jak liście rozciągnięte samogłoski tego trenu i owijały się wzdłuż jej stygnącego ciała.

Ona sama gotowała się do [Wiecznych Łowów](#) w niepojętych lasach. Jej nie zamknięte jeszcze oczy patrzyły z daleka na zwycięzcę z upartą, błękitną – nienawiścią.

Źródło: Zbigniew Herbert, *Achilles. Pentezylea*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. M. Mikołajczyk, Wrocław 2018, s. 626.

Karl Ludwig Hassmann, *Achilles i Pentezylea*, ok. 1900

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

nawy achajskie

(łac. *navis* – łódź; gr. *Achaioí* – Achajowie, czyli Grecy walczący pod Troją – określenie Homera) – okręty greckie

pentezylea

królowa Amazonek, przywiodła ich zastęp pod mury Troi, idąc na pomoc jej obrońcom; w bitwie z Achajami zwyciężyła wielu, lecz została pokonana przez Achillesa

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Na podstawie informacji i reprodukcji dzieł sztuki zamieszczonych w prezentacji wynotuj cechy poszczególnych herosów.

Herosi i heroiny w mitologii oraz ich wizerunki malarskie i rzeźbiarskie

Antonio del Pollaiuolo, *Herkules i Hydra*, ok. 1475
Domena publiczna.

Herakles – waleczny syn Zeusa

⌘ Kiedy po zamordowaniu swych
dzieci zrodzonych z Megary
bohater udał się do Pytii, by
dowiedzieć się, jaka go czeka
pokuta, Pytia nakazała mu między
innymi nosić od tej pory imię
Heraklesa, które oznacza „Sławę
Hery” bez wątpienia dlatego, że
prace, które miał podjąć, miały
pomnożyć sławę bogini. [...] Różne
mity powiadają o tym, jak Herakles
ssał jako dziecko pierś Hery,
największej swej nieprzyjaciółki.
Był to, jak mówią, warunek, pod
którym bohater mógł uzyskać
nieśmiertelność. [...] Hermes
przystawił dziecko do piersi śpiącej
bogini. Kiedy obudziła się,
odepchnęła je, lecz za późno.
Mleko, które popłynęło z jej piersi,
pozostawiło na niebie ślad
w postaci Drogi Mlecznej.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*,
przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 128.

Jules Bastien-Lepage, *Achilles i Priam*, XIX w
Domena publiczna.

Achilles – gniewny i nieustraszony

« Mit o Achillesie jest jednym z najbogatszych w mitologii greckiej i jednym z najstarszych. Został on rozstawiony zwłaszcza przez *Iliadę*, której tematem nie jest zdobycie Troi, lecz gniew Achillesa, który w czasie tej wyprawy omal nie spowodował zagłady armii greckiej. [...] Achilles był kąpany przez matkę w wodach Styksu, rzeki Podziemia. Woda ta miała moc uodporniania na rany każdego, kto w tej wodzie został zanurzony. Jednakże pięta, za którą Tetyda trzymała dziecko, nie została dotknięta wodą magiczną i pozostała nieodporna na zranienia.

Ciało Hektora zwracane mieszkańcom Troi,
dekoracja rzymskiego nagrobka z ok. 180–200
roku
Domena publiczna.

Hektor – najdzielniejszy obrońca Troi

“ Pożegnawszy się z Andromachą
i Astyanakasem znowu udaje się
na pole bitwy, Z nim wychodzi brat
jego, Parys, Hektor wyzywa kogoś
z herosów greckich na pojedynek.
Występuje Menelaos, lecz
powstrzymuje go Agamemnon.
Wyzwanie podjął więc Ajas i walka
trwała do nocy bez
rozstrzygnięcia. Z nastaniem nocy
Hektor i Ajas wymienili dary: Ajas
ofiarował swój pas, Hektor zaś
miecz. Najbardziej odznaczył się
Hektor podczas bitwy o okręty. Na
nim spoczywała cała
odpowiedzialność za powodzenie
przedsięwzięcia. Kilkakrotnie

bogowie musieli powstrzymywać go od zabicia bohaterów takich jak Nestor lub Diomedes. Jego samego chronił Apollon, odwracał od niego strzały Teukrosa, a Zeus wydał bogom i boginiom wyraźny rozkaz, aby zwycięstwo zostało przy Hektorze, dopóki Achilles nie weźmie udziału w walce. W chwili gdy położenie Greków stawało się krytyczne, Patroklos, upoważniony przez Achillesa, przybył im z pomocą. Lecz wkrótce ginie z ręki Hektora, który zdiera z niego zbroję, nie bacząc na Greków.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 122.

4

Herbert James Draper, *Ulysses i syreny*, ok. 1909
Domena publiczna.

Odyseusz – władca Itaki, pomysłodawca konia trojańskiego

((Odyseusz przywiódł pod Troję dwanaście okrętów. Należy do wodzów, którzy tworzą radę, i uważany jest za równego największym. [...] Podczas oblężenia Odyseusz okazuje się jednym z najwaleczniejszych wojowników, a równocześnie roztropnym i skutecznym doradcą. Jest używany do wszystkich misji wymagających zdolności oratorskich: na przykład powierzono mu w *Iliadzie* poselstwo do Achillesa, kiedy Agamemnon zapragnął pogodzić cie z herosem. [...] Opiekuje się Diomedesem, kiedy ten jest ranny, i osłania jego odwrót. Dowodzi oddziałem zamkniętym w drewnianym koniu i przestrzega towarzyszy przed sprytem Heleny, która obchodziła konia, naśladowując głosy ich żon.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 256–257.

Federico Barocci, *Eneas opuszczający Troję*,
1598

Domena publiczna.

Eneas – ulubieniec bogów

“ Eneasz występuje jako najmężniejszy po Hektorze wśród Trojan. Nie jest członkiem rodziny panującej, lecz wróżby związane z jego przyjściem na świat zapowiadają mu dojście do władzy. Afrodyta zakochana w Anchizesie, wyjawivszy mu, kim jest, oznajmiła: „Będziesz miał syna, który będzie panować nad Trojanami, a z niego zrodzą się następni i tak trwać będzie wiecznie”. [...] Eneasz jest u boku Hektora, gdy ten zmusza Achajów do ucieczki. Bije się przy zwłokach Patroklosa i walczy przeciw Achillesowi. Spośród wszystkich Achajów tylko Achilles mógłby go zabić, lecz Posejdon ratuje go w decydującej chwili, osłaniając obłokiem. [...] Tak więc w epopei

homeryckiej Eneasza jest bohaterem strzeżonym przez bogów, posłusznym ich nakazom i przeznaczonym do wielkich zadań: z nim związane zostały przyszłe losy Trojańczyków.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 83–84.

6

Charles-Édouard Chaise, *Tezeusz pogromca Minotaura*, 1791
Domena publiczna.

Tezeusz – syn Posejdona, pogromca Minotaura

⌘ Uważano, że Tezeusz żył o jedno pokolenie przed wojną trojańską, w której wzięli udział jego synowie Demofont i Akamas. Jest w każdym razie młodszy od Heraklesa co najmniej o jedną generację. [...] Po przybyciu na Kretę zamknięto Tezeusza z towarzyszami w labiryncie – „pałacu” Minotaura. Przedtem

dojrzała go jednak Ariadna, jedna z córek Minosa, która zakochała się w nim i podarowała kłębek nici, aby mógł odnaleźć drogę w Labiryncie. [...] Przed udzieleniem pomocy Tezeuszowi Ariadna postawiła warunek, zgodnie z którym miał ją poślubić i zabrać do swej ojczyzny. Tezeusz obiecał i dotrzymał obietnicy. Gdy zabił Minotaura (powalając go uderzeniem pięści), otworzył luki w statkach Kreteńczyków, aby uniemożliwić wszelkie usiłowania pościgu, i wypłynął na morze nocą wraz z Ariadną i młodymi Ateńczykami, ocalonymi dzięki jego wyczynowi. Według najstłynniejszej wersji mitu Tezeusz dotarł pewnego wieczora do Naksos i przybił tam do przystani. Ariadna usnęła, a gdy się przebudziła, była już sama. Na horyzoncie znikął okręt Tezeusza, który ją opuścił. Mitografowie zastanawiali się nad przyczyną takiego postępu. Jedni zapewniali, że Tezeusz kochał inną kobietę, Ajgle, córkę Fokejczyka Panopeusa. Drudzy byli zdania, że pozostawił młodą kobietę na polecenie Dionizosa, który dostrzegł Ariadnę i zakochał się w niej.

7

Benvenuto Cellini, *Perseusz z głową Meduzy*,
1545

DS, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

Perseusz – syn Zeusa i pogromca Meduzy

“ W tym trudnym położeniu przyszli z pomocą Perseuszowi Hermes i Atena, dostarczając środków do wykonania lekkomyślnej obietnicy. [...] Perseusz udał się do gorgon: Steno, Euryale i Meduzy, i znalazł je pogrążone we śnie. Wśród nich tylko Meduza była śmiertelna i dlatego Perseusz mógł mieć nadzieję, że uda mu się zdobyć jej głowę. Gorgony były potworami: szyje ich były okryte wężową łuską, kły miały podobne do kłów dziczych. Dłonie miały ze spiżu,

u ramion złote skrzydła, na których mogły ulatywać w powietrze. Wzrok ich miał moc zamieniania w kamień każdego, kto by odważył się na nie spojrzeć. Z tej przyczyny budziły grozę i pokonać je można było tylko z pomocą bogów. Perseusz dzięki skrzydlatym sandałom wzniósł się w górę i podczas gdy Atena trzymała nad głową Meduzy gładką tarczę spiżową, która służyła za zwierciadło, bohater ściął głowę potwora. Z szyi wyskoczył Pegaz, skrzydlaty koń [...].

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 289.

8

Bellerofont, Pegaz i Atena, fresk pompejański, III wiek n.e.

Sergey Sosnovskiy, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons

Bellerofont – pogromca Chimery

((Bellerofont pochodził z królewskiego rodu w Koryncie. Syn Posejdona, miał za „ludzkiego” ojca Glaukosa, syna Syzyfa. [...] Iobates rozkazał Bellerofontowi zgładzić Chimere, potwora, który był z przodu lwem, z tyłu smokiem, miał kozią głowę, ziejącą ogniem. Potwór ten niszczył kraj, porywał stada. Iobates sądził, że Bellerofont sam w pojedynkę nigdy nie sprostą zadaniu. Tymczasem Bellerofont dosiadł skrzydlatego konia Pegaza, którego napotkał jednego dnia pijącego wodę ze źródła Pejrene w Koryncie, i, wzbiwszy się w przestworza, spadł z góry wprost na Chimere i zabił ją jednym ciosem.

Źródło: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, przeł. M. Bronalska, Wrocław 2008, s. 53.

Gabriel-Vital Dubray, *Pentezylea*, 1862
Jastrow, CC BY 2.5, Wikimedia Commons

Pentezylea – córka Aresa i wojownicza królowa Amazonek

⌋ Po śmierci Hektora Penthesileja przybyła z oddziałem Amazonek na pomoc Priamowi. Mówiono, że musiała opuścić ojczyznę po mimowolnym zabójstwie człowieka. Pod Troją wstawiła się licznymi czynami, ale wkrótce uległa Achillesowi, który zranił ją śmiertelnie w prawą pierś. Gdy Achilles zobaczył padającą, zakochał się w swej pięknej ofierze. Tersytes sztydził z jego uczucia i ściągnął gniew Achillesa, który go zabił.

Polecenie 2

Określ, co łączyło wszystkich herosów i heroiny.

Słownik

Agamemnon

król Argos, dowódca Greków w wojnie trojańskiej

Ajas

Ajaks, w mitologii greckiej syn Ojleusa, uczestnik wyprawy trojańskiej na czele 40 okrętów

Akamas

waleczny Trojanin, który wsławił się podczas ataku na obóz grecki

Amazonki

naród albo plemię wojowniczych kobiet, które wywodziły się od boga Aresa i nimfy Harmonii

Anchizes

król Dardanos, ojciec Eneasza

Chejron

mądry i cywilizowany centaur, wychowawca herosów, m.in. Heraklesa, Achillesa, Eneasza i Asklepiosa

Diomedes

heros z Etolii, dzielny wojownik, uczestnik wojny trojańskiej, towarzysz Odyseusza

Iksjon

król Lapitów, który za liczne świętokradztwa został skazany przez Zeusa na okrutną karę: przywiązanie do płonącego i nieustannie wirującego w przestrzeni po wsze czasy koła

Lobates

król Lykii, który miał podstępnie zgładzić Bellerofonta i który ostatecznie przekazał mu swe królestwo

Megara

córka Kreona, króla Teb, żona Heraklesa (który ogarnięty szałem zabił ich wspólne dzieci)

Menelaos

brat Agamemnona, król Sparty i mąż Heleny

Minos

król i prawodawca Krety, sędzia zmarłych w Hadesie, heros; uchodził za syna Zeusa i Europy

Minotaur

postać o ciele człowieka i głowie byka; urodzony ze związku królowej Pasifae i byka, posłanego panującemu na Krecie Minosowi przez boga mórz Posejdona

Nestor

najstarszy i najbardziej doświadczony grecki wojownik biorący mądry udział w wojnie trojańskiej

Pytia

wieszczka, kapłanka w świątyni Apollina w Delfach

Parys

młodszy syn Priama i Hekuby, brat Hektora; wobec przepowiedni, że stanie się zgubą Troi, po urodzeniu został usunięty z domu; znaleziony i wychowany przez pasterzy, stał się sędzią w sporze 3 bogiń (Hery, Ateny i Afrodyty) o złote jabłko Eris; mając w nagrodę do wyboru władzę królewską, sławę wojenną i najpiękniejszą kobietę za żonę, przyznał jabłko Afrodycie, która przyrzekła mu Helenę, a następnie pomogła Parysowi w jej uprowadzeniu

Patroklos

bohater spod Troi, przyjaciel Achillesa i jego daleki krewny, zabity przez Hektora (który zdarł z Patroklosa boską zbroję Achillesa)

Tantal

syn Zeusa, ulubieniec bogów, który jednak za podanie im na uczenie ugotowanego ciała swego syna Pelopsa, został skazany na wieczne męki w postaci nieprzemijającego strachu, głodu i pragnienia

Tersytes (Tersites)

heros etolski, najbrzydszy i najbardziej tchórzliwy uczestnik wojny trojańskiej, pośmiewisko innych wojowników

Teukros

najlepszy łucznik w armii greckiej walczącej pod Troją

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz Prawda, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub Fałsz – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Pomysłodawcą konia trojańskiego był Odyszeusz.	☐	☐
Prawdziwym tematem <i>Iliady</i> nie jest zdobycie Troi, lecz gniew Achillesa, który w czasie tej wyprawy niemal nie spowodował zagłady armii greckiej.	☐	☐
Zadaniem Bellerofonta było wyczyszczenie nigdy nie porządkowanej stajni Augiasza.	☐	☐
Chimerę zgładził Perseusz.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj herosów do stron konfliktu w wojnie trojańskiej.

Grecy (Achajowie)

Troja

- EneaszAgamemnon
- PatroklosParysHektor
- AchillesMenelaos
- PentezyleaPatrokles
- Odyszeusz

Ćwiczenie 3

Spośród wymienionych poniżej funkcji greckich mitów o herosach zaznacz tę nieprawdziwą.

☐ źródło motywów i toposów, z którego czerpią artyści

☐ ustalanie norm etycznych i społecznych

☐ pobudzenie do refleksji o naturze człowieka

☐ wyjaśnienie ostatecznego sensu życia

☐ źródło archetypów i symboli

Zapoznaj się z wierszem Kazimierza Przerwy-Tetmajera i napisz, jaka wizja herosa wyłania się z utworu.

« Konam, a nie to jest mi największą boleścią,
żem pokonany ręką podłą i niewieścią
ni że włóczni nie mogę cisnąć za nędznikiem:
lecz że więcej nie błysnę, jak słońce, nad Greki,
ja, com z obozu mego, bez zbroi, daleki,
wroga od **naw achajskich** precz odpędził krzykiem.
Idźcie, słabsi i mniejsi, laur zdobywać w boju!
Tych, które dla mnie rosły, nie zerwiecie liści!
Idźcie, tysiące, w trwodze wywalczać i znoju,
co ja sam jeden zdobyć dość silny i śmiały
Byłem, gdyby bogowie chcieli wiekuiści.
Umrę spokojnie – większej nie można mieć chwały.
Umieram, ale ginąc z podłej ręki, młody,
Przeżyję chwałą całe ludy i narody.

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Achilles*, [w:] *Antologia liryki Młodej Polski*, wybór I. Sikora, Wrocław 1990, s. 346.

Ćwiczenie 5

Na podstawie informacji zawartych w sekcji „Prezentacja multimedialna” i zaprezentowanych w niej reprodukcji dzieł sztuki przyporządkuj atrybuty oraz inne elementy do herosów.

Herakles

laska

labirynt

wąż

lwia skóra

lira

maczuga

kłębek nici

głowa Meduzy

Tezeusz

Perseusz

Orfeusz

Asklepios

Ćwiczenie 6

Odnosząc się do informacji z sekcji „Przeczytaj”, sformułuj pisemną wypowiedź, jak z dzisiejszej perspektywy oceniasz motywację i czyny Achillesa.

Ćwiczenie 7

Napisz, który z zamieszczonych w „Prezentacji multimedialnej” malarskich lub rzeźbiarskich wizerunków herosów lub heroin wzbudził twoje zainteresowanie. Uzasadnij swoją wypowiedź.

Ćwiczenie 8

Wynotuj współczesne teksty kultury (np. komiksy lub filmy) wykorzystujące **topos** herosa i wyjaśnij różnice w przedstawianiu dawnych i współczesnych superbohaterów.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: Język polski

Temat: Wizerunki herosów i heroin w mitologii i innych tekstach kultury

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawnocnieniu formułowanych sądów;

- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;

Lektura obowiązkowa

- 4) Jan Parandowski, Mitologia, część II Rzym;

- 27) wybrane eseje następujących autorów: Jerzego Stempowskiego, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta, Zygmunta Kubiaka, Jarosława Marka Rymkiewicza (co najmniej po jednym utworze);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- dowie się, kim byli herosi;
- wymieni najważniejszych herosów starożytnej Grecji;
- pozna dzieła sztuki, których tematem są wizerunki herosów lub sceny z ich życia;
- przeanalizuje heroiczne czyny Achillesa.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel inicjuje zabawę w kulę śniegową. Uczeń, który złapie kulę papierową, szybko kończy zdanie zainicjowane przez nauczyciela: Heros to... (albo: Prawdziwym bohaterem jest...).
2. W czasie zabawy wybrani uczniowie notują propozycje wypowiedzi i po zakończeniu odczytują głośno swoje zapisy. Wszyscy uczniowie proponują uzupełnienie notatek na podstawie e-materiału.
3. Nauczyciel przedstawia cel zajęć i podaje temat.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby po zapoznaniu się z treściami w sekcji „Przeczytaj” podzielili się refleksjami na temat zamieszczonych tam informacji.
2. Praca z multimedium. Nauczyciel poleca, aby wybrany uczeń przeczytał polecenia z sekcji „Prezentacja multimedialna”. Następnie prosi uczniów, aby obejrzeli prezentację multimedialną i na jej podstawie w parach opracowali odpowiedzi do poleceń. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wybranej dwójki prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
3. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 3 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zapisuje frazeologizmy związane z bohaterstwem: *walczyć z wiatrakami*, *walczyć o swoje*, *walczyć na dwa fronty*, *walczyć jak lew*, *walczyć do ostatniej kropli krwi*. Wskazani przez nauczyciela uczniowie dopisują do frazeologizmów znaczenie

(ewentualnie korzystają ze słownika). Stosują sformułowania w tekście, zawierającym opis sytuacji dotyczący wybranego bohatera mitologicznego.:
walczyć z wiatrakami – zmagać się z czymś, czego nie da się pokonać,
walczyć o swoje – dbać o swój interes, swoje korzyści, swoje mienie,
walczyć jak lew – walczyć odważnie, wytrwale.

Praca domowa:

1. Czy zgadzasz się ze słowami Fiodora Dostojewskiego: *Być bohaterem przez minutę, godzinę, jest o wiele łatwiej niż znosić trud codzienny w cichym heroizmie?* Zredaguj wypowiedź argumentacyjną, odwołując się do wiedzy o herosach mitologicznych.

Materiały pomocnicze:

- Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, tłum. M. Bronalska, Wrocław 2008.
- Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimedium z sekcji „Prezentacja multimedialna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.